

CIRKULARNA EKONOMIJA U Funkciji ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE I ODRŽIVOSTI PRIVREDNOG RAZVOJA / CIRCULAR ECONOMY IN THE FUNCTION OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND SUSTAINABILITY OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Prof. dr. Husein Mehmedović¹, Mr. Azra Medunjanin²

¹Internacionalni univerzitet Travnik, Aleja Konzula-Meljanac bb, 72270 Travnik, BiH,

²Ministarstvo finansija, rada i transfera sa sjedištem u Peći Republika Kosovo

e-mail: mehmedovic.gr@gmail.com, azra_medunjanin@hotmail.com

Stručni članak

UDK / UDC 338.1:504:502:330.34

Sažetak

Klimatske promjene su jedan od najznačajnijih razloga za ubrzani razvoj cirkularne ekonomije kao jednog od ekonomskih modela koji može da pomogne u zaustavljanju klimatskih promjena. Glavni cilj našeg rada je da predstavimo cirkularnu ekonomiju kao novi ekonomski model kroz njene specifičnosti. Ujedno, predstavljamo način funkcionisanja cirkularne ekonomije u funkciji zaštite životne sredine i održivi privredni razvoj kroz pojedinačne primjere u nekim kompanijama u svijetu i Narodnoj Republici Kini. Osvrnut ćemo se na stanje u razvoju cirkularne ekonomije u Bosni i Hercegovini. Benefiti cirkularne ekonomije su: stvaranje povoljnijih uslova za otvaranje novih radnih mjesta, ušteda energije, ušteda postojećih resursa, smanjenje opasnosti od pojave stakleničkih plinova, smanjenje potrebe za uvozom, kao i forsiranje razvoja poljoprivrede bez upotrebe pesticida, i mnogi drugi benefiti koje u našem radu nismo trenutno u mogućnosti da predstavimo. Za cirkularnu ekonomiju se kaže da je prinudna ekonomija a ne želja privrednih subjekata i stanovništva koju bi trebali dobrovoljno da prihvate, naročito u cilju stvaranja većeg profita i povoljniju nabavku proizvoda i usluga kao motiva privrednog poslovanja. U odnosu na linearnu ekonomiju, cirkularna ekonomija dugoročno stvara preduslove za bržu regeneraciju prirode i sirovinskih resursa.

Ključne riječi: Cirkularna ekonomija, klimatske promjene, zaštita životne sredine.

JEL klasifikacija: Q01, Q56, Q53, D62, L52

Abstract

Climate change is one of the most significant reasons for the accelerated development of the circular economy as an economic model that can help mitigate climate change. The main goal of our paper is to present the circular economy as a new economic model through its specificities. Additionally, we aim to illustrate the functioning of the circular economy in the context of environmental protection and sustainable economic development through individual examples from companies around the world and in the People's Republic of China. We will also discuss the state of circular economy development in Bosnia and Herzegovina. The benefits of the circular economy include creating favorable conditions for job creation, energy savings, conservation of existing resources, reducing the risk of greenhouse gas emissions, lowering the need for imports, and promoting agriculture without pesticide use, among other advantages we are currently unable to present in this paper. The circular economy is often described as a mandatory economy rather than a voluntary choice of economic entities and citizens, primarily aimed at generating higher profits and more favorable procurement of products and services as motives for economic operations. Compared to the linear economy, the circular economy creates long-term preconditions for faster regeneration of nature and raw material resources.

Keywords: Circular economy, climate change, environmental protection.

UVOD

Koliki je značaj cirkularne ekonomije u cilju zaštite životne sredine? Teško je predstaviti u jednom radu. Međutim, možemo pretpostaviti koliki je značaj cirkularne ekonomije u funkciji zaštite životne sredine kroz pojedine praktične primjere u razvijenim zemljama Evrope i svijeta. Dosadašnji model ekonomije, linearna ekonomija nije mogla dati adekvatan odgovor na pitanje kako smanjiti i zaustaviti sve veće i ubrzanije devastiranje prirode i materijalnih dobara, naročito kroz pojavu klimatskih promjena koje se javljaju kroz pojavu poplava, suša, jakih vjetrova, klizišta i drugih prirodnih nepogoda. Također, jedan od velikih problema je zagađivanje vazduha naročito u velikim gradovima tokom zimske sezone zagrijavanja stambenih i poslovnih prostora, a koje se negativno odražavaju na zdravlje ljudi. Nastanak klimatskih promjena se pripisuje nebrizi privrede i stanovništva zbog postojanja konzumerističkog načina potrošnje i privređivanja. Razmišljajući o ovom problemu potrebno je više voditi računa o mogućnostima uključivanja cjelokupne privrede jedne zemlje u model cirkularne ekonomije. Kroz historiju ljudi su mnogo koristili cirkularni model ekonomije jer se rijetko šta bacalo, a sve materijalne predmete i sirovine iz prirode koristili su po nekoliko puta do njihovog potpunog fizičkog nestanka ili potpunog gubitka njihove upotrebne vrijednosti. Prethodnih 150 godina karakteriše pojava linearnog modela ekonomije koji forsira proizvodnju proizvoda za jednokratnu upotrebu čiji je osnovni cilj stvaranje profita bez obzira na posljedice. Međutim, došli smo u stanje kada to više nije moguće podržavati zbog reakcije prirode koja nam dosadašnji nemar i nebrigu za okolinu vraća kao bumerang kroz sve češće elementarne nepogode koje nas upozoravaju da moramo promijeniti dosadašnji pristup prema životnoj sredini. Također, potrebno je posvetiti mnogo više pažnje u cilju što brže regeneracije bar onog dijela prirode koji je dosadašnjim nemarnim odnosom doživio veliku devastaciju.

1. CIRKULARNA EKONOMIJA

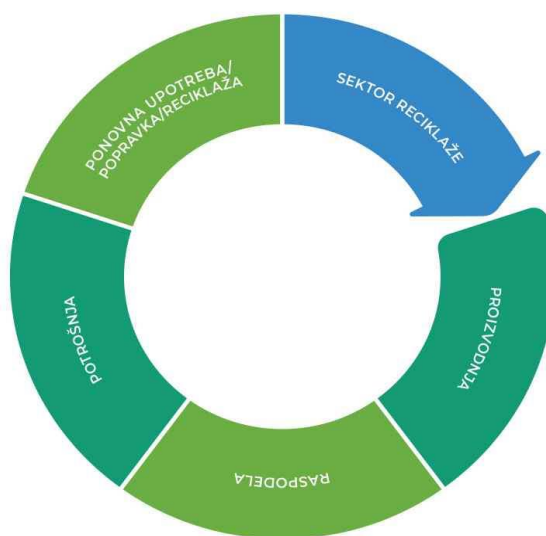
Cirkularna ekonomija je novi ekonomski model koji zamjenjuje donedavno najpopularniji linearni model. Naziv "cirkularna ekonomija", asocira nas na ekonomiju koja se odvija u kružnom ili spiralnom procesu. Kao takva ima prevashodni zadatak da većim dijelom koristi resurse koje već imamo na raspolaganju i koje koristimo u svakodnevnom životu. Nastankom klimatskih promjena i njihovom negativnom uticaju na ljude i materijalna dobra sve više shvatamo da je potrebna veća zaštita životne sredine i prirodnih resursa koji su sve oskudniji na planeti Zemlji. Kako spriječiti dalje devastiranje prirodnih dobara? Odgovor na ovo pitanje možemo dobiti kroz veći doprinos novog modela ekonomije koji za cilj ima očuvanje prirodnih resursa. Šta treba da forsira cirkularna ekonomija? Prije svega osnovni zadatak cirkularne ekonomije je veća upotreba postojećih dobara i prirodnih resursa do granica kada se oni više ne mogu reciklirati zbog istrošenosti i potpunog gubitka upotrebni svojstava. Kroz cirkularnu ekonomiju ćemo uz novi način i poseban dizajn uticati na nastanak otpada u minimalnim okvirima, a ono što preostane od iskorištenih dobara možemo ponovo reciklirati i upotrijebiti u izradi novih proizvoda sa novom upotrebnom vrijednošću koja može zadovoljiti neku ljudsku potrebu. Također, prilikom recikliranja otpadnog materijala potrebno je mnogo više voditi računa o korištenju energije za izvođenje procesa reciklaže. Nije opravdano u procesu reciklaže koristiti više energije čijom se upotrebom stvaraju veći troškovi od vrijednosti dobara dobivenih u reciklažnom procesu. Glavni zadatak cirkularne ekonomije je da se u kružnom kretanju postojećih resursa stvaraju minimalne količine stvarnog

otpada koji bi se trebao adekvatno deponovati i uz stručan nadzor i kontrolu odložiti na prethodno pripremljena mjesta za njegovo višegodišnje čuvanje kako ne bi negativno uticao na zdravlje ljudi i zaštitu životne sredine.

U odnosu na linearnu ekonomiju kod koje važi princip (napravi-iskoristi-baci u otpad), cirkularna ekonomija forsira što duži funkcionalni vijek proizvoda koji se može produžiti kroz popravke, prepravke postojećih proizvoda, lakše zamjene postojećih dijelova te reciklažu svih dijelova koji se više ne mogu koristiti.[2]

Poznato je da u prirodi imamo kruženje materije. Britanski ekonomisti Turner i Pearce su među prvima primijetili da kod tradicionalnog načina privređivanja ne postoji želja za održivim razvojem. Kod tradicionalnog načina poimanja života, privredna politika se svodila na uzimanje predmeta iz prirode, njihovu upotrebu i nakon toga odbacivanje istih. U odnosu na tradicionalni model, cirkularni model forsira povratak prirodi na taj način što se ponovo koriste već upotrijebljena dobra. Posebna pažnja ovog modela je zasnovana kod energetske efikasnosti koja predstavlja osnovu cirkularne ekonomije, a koja ima za cilj ublažavanje klimatskih promjena. Cirkularna ekonomija mogla bi smanjiti emisiju štetnih plinova u atmosferu za 70% do 2030. godine.[5]

CIRKULARNA EKONOMIJA

Slika 1. Cirkularna ekonomija

Izvor: <https://cirkularnaekonomija.org/sta-je-cirkularna-ekonomija/koncept/> (Preuzeto: 12.12.2023.)[4]

2. SPECIFIČNOSTI CIRKULARNE EKONOMIJE

Glavne specifičnosti cirkularne ekonomije su u tome što ona predstavlja održiviji pristup jer je osnovni fokus na smanjenje otpada i što duže korištenje postojećih resursa kroz njihov povratak u

novi ciklus u ekonomskom sistemu. Cirkularna ekonomija je model koji teži da se resursi što duže zadržavaju u upotrebi i da na kraju životnog ciklusa mogu se reciklirati za ponovnu upotrebu. Cirkularna ekonomija ima nekoliko ključnih specifičnosti kao što su:

- 1) Smanjenje otpada kroz reciklažu,
- 2) Obnova resursa, zahvaljujući reciklaži i produžavanju životnog vijeka proizvoda omogućava se brže obnavljanje resursa,
- 3) Ekonomske prednosti nastaju zbog smanjenja troškova povezanih sa ekstrakcijom sirovina i upravljanje otpadom što se direktno odražava na pojavu novih poslovnih prilika i podsticanje inovacija,
- 4) Dugovječan dizajn, obzirom da su proizvodi tako dizajnirani da duže traju uz pomoć manjih popravki, prepravki, ponovnom upotrebom i na kraju ako nisu više za upotrebu mogu se reciklirati.[8]

3. KAKO FUNKCIONIŠE CIRKULARNA EKONOMIJA

Današnji svijet je oslonjen na tzv. model linearne ekonomije. Ovaj model se zasniva na upotrebi sirovina iz prirode koje se uglavnom koriste za proizvodnju proizvoda koji se upotrebljavaju jedno izvjesno vrijeme, a nakon njihove upotrebe bacaju se u otpad. Nakon toga ponovo se nabavljaju nove sirovine koje se ponovo upotrebljavaju u procesu proizvodnje novih proizvoda. Ovaj model ekonomije je prilično skup i zahtijeva prilično velika finansijska sredstva. U odnosu na linearnu ekonomiju, cirkularna ekonomija funkcioniše na drugačiji način, jer se upotrijebljenim proizvodima produžava vijek trajanja. Neke od njih je moguće popraviti, a kada ih više nije moguće popraviti, oni se tada recikliraju. Kroz reciklažu već upotrijebljeni proizvodi se mogu koristiti za proizvodnju novih proizvoda. Zahvaljujući cirkularnom modelu ekonomije smanjuje se količina otpadnih materijala i smanjuje se količina štetnih emisija plinova. Osnovno načelo cirkularne ekonomije je da se koriste sve sirovine i materijali koji bi u linearnom modelu ekonomije predstavljali otpad. Međutim, u cirkularnom modelu ekonomije otpad iz linernog modela predstavlja sirovine i repromaterijal za proizvodnju novih proizvoda. Kroz historiju poznato je da model cirkularne ekonomije je bio normalna pojava jer se sve koristilo što je duže moguće pošto je vladalo pravilo da se ne baca skoro ništa. Industrijska ekspanzija u prethodnih 150 godina doprinijela je nastanku većeg broja proizvoda koji se samo jednom upotrijebe, a zatim bace u otpad. Kao što nam je poznato, mnogobrojne materijale je moguće ponovo koristiti od 10 do 25 puta, naročito metal, plastiku, staklo, papir i druge materijale.[6]

Evropska unija je prilično daleko odmakla u forsiranju cirkularne ekonomije. Neke od njenih članica, kao što je Republika Njemačka, je u vrhu evropske liste jer se skoro 65% ukupnog otpada reciklira i kompostira. Druga članica Evropske unije je Švedska koja je jedna od vodećih država Evropske unije koja forsira cirkularni model ekonomije jer se oko 50% ukupnog otpada reciklira od čega oko 99% iz domaćinstava.[5]

3.1. POZITIVAN PRIMJER RAZVOJA CIRKULARNE EKONOMIJE U NARODNOJ REPUBLICI KINI

Kao što nam je poznato, u prethodne tri decenije Narodna Republika Kina je zemlja koja se u posljednje vrijeme najbrže razvija u svijetu i sprovodi politiku kroz dugoročne mjere u cilju povećanja efikasnosti resursa. Efikasnom primjenom cirkularne ekonomije kineska privreda se najbrže razvija od skoro svih zemalja svijeta. Inicijativa za uštedu resursa od 2006-2010. godine je

donesena u jedanaestom petogodišnjem planu za jačanje vizije zelene Kine. Politika cirkularne ekonomije uspostavljena je 2008. godine kroz promociju cirkularne ekonomije koji je imao za cilj ekonomski razvoj Kine na način kojim se čuva energija, voda, materijali, a ujedno štiti životna sredina. Kineska Vlada vjeruje da će razvoj zasnovan na kružnoj ekonomiji biti od suštinskog značaja da zemlja održi svoj ubrzani rast uz ublažavanje negativnih ekoloških uticaja i stvaranje boljih uslova za veće i brže zapošljavanje.[2]

Analizirajući novi pristup cirkularnoj ekonomiji u Narodnoj Republici Kini možemo doći do zaključka da ovakvim pristupom Kina želi da izvrši integraciju čiste proizvodnje sa industrijskom ekologijom te da ih uključi u sistem koji obuhvata industrijske kompanije, mreže ili lance kompanija, ekoindustrijske parkove i regionalnu infrastrukturu. Glavni cilj ovog pristupa je da se podrži efikasnost resursa koji bi na taj način mogli efikasnije doprinijeti zaštiti životne sredine. Dosadašnjim načinom industrijske proizvodnje poznato je da Narodna Republika Kina u prethodnih nekoliko decenija je zbog ubrzanog forsiranja privrednog razvoja zemlje u mnogome doprinijela pojavi sve pogubnijih posljedica klimatskih promjena.

3.2. PRIMJERI CIRKULARNE EKONOMIJE KOD POJEDINIH KOMPANIJA U SVIJETU

Klimatske promjene zahvatile su cijeli svijet i ostavljaju nenadoknadive posljedice na ljudske živote i materijalna i prirodna dobra. Shvatajući pogubne posljedice klimatskih promjena, pored državnih vlada, međunarodnih organizacija i agencija koje se bave zaštitom okoline sve više ovaj problem uočavaju i mnogobrojne svjetske kompanije. Navest ćemo pozitivne primjere nekih kompanija koje su duboko ušle u ovaj proces i forsiraju novi model cirkularne ekonomije kroz vlastite primjere.

Prvi primjer: Jedna od najvećih i najpoznatijih automobilskih kompanija u svijetu "Renault Group" podržava produžavanje životnog vijeka vozila na taj način što je u svoje poslovanje uveo model cirkularne ekonomije. Jedan od osnovnih ciljeva ove kompanije je pretvoriti otpad u vrijedne resurse kao i produžiti vijek trajanja svojih vozila i njihovih komponenti (dijelova). Renault Group je zamislila to uraditi na sljedeći način:

- 1) Rastavljanje starih vozila i ponovna upotreba dijelova, recikliranje materijala,
- 2) Prenamjena akumulatora i baterija,
- 3) Popravke karoserija teško oštećenih vozila poslovnih i osiguravajućih društava,
- 4) Popravke rabljenih dijelova i komponenti vozila kao što su motori, mjenjači, turbo kompresori.

Drugi primjer: Jedna od najvećih i najstarijih svjetskih kompanija u proizvodnji bezalkoholnih pića "Coca Cola", ujedno je jedan od najvećih proizvođača plastične ambalaže. Ova kompanija prosječno proizvodi godišnje oko 3 miliona tona plastike. Shvatajući pogubne posljedice klimatskih promjena ova kompanija usvaja cirkularnu ekonomiju, obzirom da je plastika jedan od najvećih zagađivača životne sredine. Iz ove kompanije donijeli su odluku da krenu u proces cirkularne ekonomije prelaskom na 100% recikliranu PET plastiku za svoju marku vode DASANI i izradom SPRITE boca prozirne plastike umjesto prepoznatljive zelene boje. Prozirna PET plastika može se kvalitetnije reciklirati u nove plastične boce. Ovim poslovnim potezom iz "Coca Cole" smatraju da će onemogućiti proizvodnju više od 9 miliona kilograma nove plastike. Ovim poslovnim potezom "Coca Cola" će značajno uticati na smanjenje emisije stakleničkih plinova.

Treći primjer: Italijanska kompanija "Kindof", kao sirovine za svoju proizvodnju koristi već upotrijebljene čelične šipke u građevinarstvu koje su za mnoge kompanije pogodne za topljenje u željezarama. Međutim, ova kompanija koristi već iskorištene metalne šipke od dobavljača građevinskih materijala. Proces proizvodnje se sastoji od toga što se savijaju metalne šipke na više mjesta kako bi se formirali 3D okviri namještaja bez potrebe za spajanjem. Također, ova kompanija za završnu obradu koristi netoksične materijale koji nemaju negativan uticaj na životnu sredinu. Jedan od ciljeva ove kompanije je proizvoditi namještaj koji je tako dizajniran da može trajati duži vremenski period i da se na kraju životnog vijeka može ponovo reciklirati.[7]

Slika 2. Namještaj kompanije "Kindof" proizveden od starih metalnih šipki

Izvor:[https://www.cadcam-group.eu/hr/knowledge/cirkularna-ekonomija-u-proizvodnji-3-primjera-iz-prakse/\(12.11.2024.\)](https://www.cadcam-group.eu/hr/knowledge/cirkularna-ekonomija-u-proizvodnji-3-primjera-iz-prakse/(12.11.2024.))[7]

4. CIRKULARNA EKONOMIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Kao i u svim oblastima života i rada, tako i u ovoj oblasti, Bosna i Hercegovina je među posljednjim zemljama koja se suočava sa izazovima u prelasku na cirkularnu ekonomiju. Međutim, u dosadašnjoj praksi svjedoci smo postojanja mnogih inicijativa i projekata koji promovišu reciklažu i održivo upravljanje resursima. Nažalost, implementacija cirkularnih principa još uvijek je u ranoj fazi. U odnosu na druge države u Evropi i svijetu, u Bosni i Hercegovini je nedostatak infrastrukture, zakonske regulative i svijesti građana što onemogućava veći napredak u ovoj oblasti. Da nije sve crno kao što izgleda, u Bosni i Hercegovini postoje pozitivni primjeri kroz projekte i programe koji podržavaju međunarodne institucije i nevladine organizacije. Mnoge nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini rade na podizanju svijesti o cirkularnoj ekonomiji i reciklaži. Jedan takav primjer je projekat koji teži smanjenju otpada u lokalnim zajednicama kroz projekat pod nazivom "Opštine sa nula otpada". Veliku podršku Bosna i Hercegovina ima i od drugih međunarodnih institucija kao što je npr. Evropska unija i druge međunarodne organizacije koje pružaju finansijsku i tehničku podršku za implementaciju održivih praksi.[8]

5. BENEFITI CIRKULARNE EKONOMIJE

Benefiti cirkularne ekonomije na očuvanje prirode i zaštitu životne sredine je jedan od razloga za korištenje njenih principa. Broj ljudi na planeti Zemlji se stalno povećava što uzrokuje upotrebu sve veće količine sirovina i materijala za proizvodnju proizvoda kojima se zadovoljavaju potrebe stanovništva. Sve sirovine koje se koriste za ove namjene se mogu podijeliti u tri grupe: 1) sirovine biljnog porijekla, 2) sirovine životinjskog porijekla, 3) sirovine bazirane na rudarstvu. Eksplatacijom i preradom sirovina ostavljaju se dalekosežne posljedice na životnu sredinu. Sirovine iz rudarstva ostavljaju najveće posljedice na životnu sredinu, npr. Litijum koji se koristi za proizvodnju baterija u automobilske industriji se dobiva masovnim uništavanjem zemljine kore. Međutim, ukoliko se vrši reciklaža sirovina, smanjuje se uništavanje Zemljine kore. Također, inovacije u proizvodnji proizvoda bi proizvele trajnije proizvode koji bi popravili kvalitet života i uštedjeli novac kako proizvođačima, tako i potrošačima. Poznato nam je da linearni sistem u konzumerističkoj epohi izbacuje nove proizvode slabijeg kvaliteta. Jeftiniji materijali od kojih se proizvode proizvodi stvaraju proizvode koji imaju ograničeni rok trajanja. Zbog toga su potrošači primorani da stalno kupuju iste proizvode. Npr. nekada smo koristili kućanske aparate koji su trajali 20 i više godina kao što su zamrzivači, frižideri, veš mašine, televizori, usisivači i drugi aparati koje su proizvodili domaći proizvođači. Te aparate su mogli nasljeđivati njihovi potomci koji čak i dan danas koriste ove uređaje. Vođene jednim od principa cirkularne ekonomije, odnosno ponovnim korištenjem materijala smanjuje se gubitak biodiverziteta, gubitak staništa biljnih i životinjskih vrsta i narušavanje pejzaža.[3] Prema najnovijim istraživanjima WRI-ja (World Resource institute) do 2030. godine u svijetu bi zahvaljujući cirkularnoj ekonomiji moglo nastati novih 6 miliona radnih mjesta.[6] Koliki je značaj nastanka novih radnih mjesta? Možemo sami procijeniti koliki je njihov doprinos na privredni razvoj zemalja. Novi pristup cirkularnoj ekonomiji ima zadatak da izvrši integraciju čiste proizvodnje sa industrijskom ekologijom i uključi ih u širi sistem koji obuhvata industrijske kompanije, mreže ili lance kompanija, ekoindustrijske parkove i regionalnu infrastrukturu kako bi se podržala efikasnost resursa.

Cirkularna ekonomija donosi mnogobrojne benefite, kao što su:

- Stvaraju se povoljniji uslovi za otvaranje novih radnih mjesta,
- Uštede energije,
- Povećava zdravlje ljudi,
- Uštede postojećih resursa,
- Smanjuje se opasnost od pojave stakleničkih plinova,
- Doprinosi smanjenju otpada u okeanima, morima, jezerima, rijekama i ostalim vodotocima,
- Smanjuje i izbacuje korištenje toksičnih materijala,
- Smanjuje se potreba za uvozom,
- Forsira razvoj poljoprivrede bez upotrebe ili smanjuje upotreba pesticida.[1]

Navedeni benefiti su samo neki od mnogobrojnih koji se stalno povećavaju kroz uključivanje većeg broja zemalja i njihovih kompanija kroz komparativne prednosti koje prati njihovo stanovništvo jer oni pored zaštite životne sredine, doprinose i održivom privrednom razvoju.

ZAKLJUČAK

Dosadašnji pristup privrednom razvoju, naročito u industrijskoj proizvodnji i proizvodnji energije u mnogim nerazvijenim, srednje razvijenim i razvijenim zemljama u svijetu, negativno se odrazio na pojavu klimatskih promjena koje su doprinijele ubrzanim prirodnim katastrofama koje se svakodnevno javljaju u različitim dijelovima planete Zemlje. Poplave, suše, vjetrovi, klizišta, prekomjerno zagađen vazduh u mnogim gradovima svijeta je rezultat dosadašnjeg linearnog ekonomskog modela koji je velikim dijelom uticao na nastanak prirodnih nesreća. Ovaj model se mora što prije zamijeniti novim ekonomskim modelom koji bi omogućio regeneraciju prirodnih resursa i zaštitio životnu sredinu. Cirkularna ekonomija je ekonomski model koji se trenutno koristi u mnogim zemljama svijeta i dao je respektabilne rezultate što potvrđuju mnogobrojni primjeri iz prakse kod velikog broja kompanija u svijetu koje su prešle na ovaj model. Glavni zadatak cirkularne ekonomije je da se u kružnom kretanju postojećih resursa stvaraju minimalne količine stvarnog otpada koji bi se trebao adekvatno deponovati i uz stručan nadzor i kontrolu odložiti na prethodno pripremljena mjesta za njegovo višegodišnje čuvanje kako ne bih negativno uticao na zdravlje ljudi i životnu sredinu. U odnosu na linearnu ekonomiju, kod koje važi princip (napravi-iskoristi-baci u otpad), cirkularna ekonomija forsira što duži funkcionalni vijek proizvoda koji se može produžiti kroz popravke, prepravke postojećih proizvoda, lakše zamjene postojećih dijelova te reciklažu svih dijelova koji se više ne mogu koristiti. Cirkularna ekonomija donosi mnogobrojne benefite koji imaju pozitivan uticaj kako na zaštitu životne sredine, također i na ubrzaniji privredni razvoj zemalja koje su prešle na ovaj ekonomski model. Osim toga, mnoge države i njihove vlade, kao i međunarodne organizacije koje se bave zaštitom životne sredine daju finansijsku podršku vladama zemalja i njihovim kompanijama koje su zainteresovane za prelazak na novi model koji im može pomoći u održivom privrednom razvoju.

LITERATURA

- [1] Đermanović. S., (2020.), "Bukvar zelene i cirkularne ekonomije", Izdavač, Udruženje građana "Nešto više", Sarajevo, str. 4.
- [2] Mehmedović. H., (2024.), Zelena ekonomija-klimatske promjene i zaštita okoline", Izdavač, Internacionalni univerzitet Travnik, str.10.
- [3] Mazalica. N., "Cirkularna ekonomija i dobre prakse", izdavač, Association Greenways-organization for suport to suistanable development, Gornja Pecka 158, Mrkonjić Grad, str.4.
- [4]<https://cirkularnaekonomija.org/sta-je-cirkularna-ekonomija/koncept/>(Preuzeto:12.12.2023.)
- [5]<https://www.libertas.hr/za-studente/sto-je-cirkularna-ekonomija-i-kako-utjece-na-novi-svjetski-poredak-i-stvaranje-novih-radnih-mjesta/>(Preuzeto: 11.11.2024.)
- [6]<https://www.dw.com/hr/%C5%A1to-je-cirkularna-ekonomija/a-68451798>(Preuzeto:11.11.2024.)
- [7]<https://www.cadcam-group.eu/hr/knowledge/cirkularna-ekonomija-u-proizvodnji-3-primjera-iz-prakse/>(12.11.2024.)
- [8]<https://kompjuterinade.ba/sta-je-linearna-a-sta-cirkularna-ekonomija/>(Preuzeto: 14.11.2024.)